

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— "
četrt leta . . . 2.50 "
posamezne številke po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslane, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
" " dvakrat . . . 12 "
" " trikrat . . . 10 "
za nadaljna uvrčenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišтво Učiteljskega Tovariša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Vse cenjene naročnike vljudo opozarjamo na opombo na čelu „Učit. Tov.“ na desni strani: „Naročnina, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov: Upravišтво „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani“. Za reklamacije, oziroma pritožbe, ki se vlagajo kamorsibodi drugam, upravišтво ne prevzema nobene odgovornosti. — Tako je običaj povsod!

Izučiteljskikrogarji.

Čas kislih kumare je nastopil zanje v dvojni meri. Liga X. v „Slovenec“ št. 158.

Kadar udarimo vanje z odkrito besedo in z jasno logiko neovrznih dejstev, tedaj se jih polasti srbavica, da se očohajo ob belem dnevu v posvečenem glasilu vseh uskokov — v „Slovenec“. Tako tudi dne 13. julija tekočega leta!

Kakor so že metuljavi in prismuknjeni, oblagodarjeni s slepoto in naglušnostjo, gledajo v lastni senci pošast barcelonske revolucije, in še tisto ubogo pameti, kar jim je je ostalo iz boljših let, v vsej naglici vržejo iz bistrih glav, brz potegnejo okolo sebe krog — znameniti „učiteljski krog“ — in morda sam katehet Čadež, stoječ v tem risu, začne izganjati iz našega učiteljskega telesa — bognašvarij Ganglovec in Jelenčevce! In kakor Samson se lotijo „stebričev okrog Učiteljske tiskarne“, da se ne usmiljeno lomijo in pokajo vse njihove zračne prikazni. „Deset Gärtnerjev ali pa Jelencev“ — to jim je vse eno. Za malo južino! Prismođa izdira muhi zob — klerikalne butice pa treskajo ob železnobetonsko zgradbo naše tiskarne. Kje naj bi sicer izkušali kremenito vztrajnost svoje trdobočnosti? Tako tudi dne 13. julija tekočega leta!

Ni čuda, ako jim ob takem res vsega občudovanja vrednem butanju zablise v prijazni omotici deset solne, ki raztajajo led hladnega preudarka, da brizgne iz njega vrelec sladko vonjajoče poezije! Gospodje imajo dober okus! Jeglič šikanira do onemoglosti suplenta

in denuncira z anarhisti, Štrukelj brusi nože, Cepuder prhuta kot netopir med demonstranti, Kuhar anonimno ovaja svojega šefa, Vode si leči izpahnjeno nogo, nekdo drugi uganja šport nezakonskega očetovstva in tako dalje — izučiteljskikrogar pa obdeluje v „Slovenec“ svojo ljubo gnojno gredico! Tako je vsakdo mož na svojem mestu, oziroma na svojem najljubšem poslu. Subjektivno se počutijo dobro, kadar spravljajo svoja dejanja v soglasje s svojimi „krščanskimislečimi“ načeli. Objektivno je malo nerodnejše, kadar je treba dejanja zagovarjati in plačevati alimentacije. Ampak krščanska duša vse prebije; z novo naslodo zadušni zanikro vest, in tako se množe „zasluge“ pred svetom in — protektorji! Tudi ugled celotnega stanu raste! Kdor ne verjame, naj vzame v roke „Slovenca“, kakor ga je obrizgalo ulje, ki se je v umazani tekočini razpočilo in razlilo po njem dne 13. julija tekočega leta:

Šibo v roke — nčiteljskikogitarji — podivjano in mesarsko pisanje — skrupucalo nagrmađenih sirovosti, strupenega zabavljanja in napadanja — prikorakanje do skrajne meje prostastva in neotesanosti — zaslepljenci — uzurpatorji — robotost, drzni napadi in kizolci, ki jih prevračajo pone dolžnem papirju — neumno svobodomiselnostvoinznjim zavlačevanje učiteljskih plač — ogenj in strela, gnoj in gnusoba — nestrpna, liberalnagonja kvaražugonov, ki se sami maste okrog dobro posutih jaslji — Ganglovec bi radi paševali posvojeno nadaljetter delili službe po svojem okusu — obgodrnanje in oblajanje — patent na vsa nadzorniškamesta — liberalnikvaražugoni — strahovanje celokupnega učiteljstva — zapostavljanjateketeti — bevskati, rohneta, tu-

liti, pretiti — nabevskati, koptagrob pogube — glodatika kor gladen psiček mastnokosti!

V 90. vrstah toliko tečne hrane, pa še nismo servirali vsega — da, tudi mi moramo vzlikniti: Boun' appetito k dnevu 13. julija tekočega leta!

Nič se ne čudimo, da si s prvim vzklikom gorenje cmokavzarije želi govnač — šibe! Šibe, šibe — pa še kakšne! Takšne, da bi se ovila okroginokrog, podolgem in počez! Potem pa brz v ogenj z njo, da se kdo ne okuži, in roko brz odrgni s peskom in milom, da se te ne prime srah! Tako-le kvitiranje s šibo gorenjega dokumenta duševne prostitucije bi bilo najlepše in nejprimernejše plačilo za dan 13. julija tekočega leta!

Toda klerikalci so taki, da se ne zadovoljijo le s kupčkom gnoja, oni naenkrat zmečejo vso nesnago na eno mesto, da se dvigne smrad od neba! Kolikor niso nesramno umazani, toliko so nesramno lažnivi. Vse zajemajo iz ene vreče in vse merijo s svojim vatlom. Oni trdijo tjavendan, da bomo mi zavlekli regulacijo učiteljskih plač na nedogledne čase ali pa bomo sploh onemogočili izboljšanje gmotnega stanja med učiteljstvom. Z eno besedo: vse nesreče smo krivi mi! Ni lažjega odgovora pod božjim solncem. Ako jim verjamejo njihovi ljudje — blagor ubogim na duhu, zakaj njih je nebeško kraljestvo! Vessvet pave, daje bil v deželnem zboru kranjskem od naprednih poslancev vložen nujni predlog za regulacijo učiteljskih plač in daje bilo obenem tudi izkazano pokritje te regulacije z uvedbo kulturnega davka, ki bi znašal okroglo en milijon kron — prav toliko, kolikor bi znašala temeljita regulacija! Vessvet pa tudi ve, daje tanujni predlog propadel z dvema glasovoma, in sicer je bil to glas prve slomškarke korifeje, nadučitelja Franceta Jakliča iz Dobrepolj, in bil je to glas druge slomškarke korifeje, nad-

učitelja Jerneja Raynikarja iz Trnovega (sedaj z Viča)! Če bi ta dva učitelja-poslanca tedaj glasovala za imenovani nujni predlog, bi danes že imeli na Kranjskem regulirane plače v smislu plač državnih uradnikov. Ker pa nista glasovala, pa plače še danes niso regulirane. Zakaj? Zato, ker klerikalci tega nečejo, ker učiteljstvo sovražijo, ker se boje dobro situiranega učiteljstva in ker nimajo src! To je resnica in čisto nič drugega! Kdor trdi drugače, tako nesramno laže, da še samemu sebi ne verjame, slepi in slepari prav po cigansko. To je treba povedati na ves glas!

Poudarjati je treba veselo resnico, da živi velik del naprednega učiteljstva izven mej dežele Kranjske! Štajerskemu in primorskemu učiteljstvu bodo regulirali plače, če se vsi kranjski izučiteljskikrogarji vsak dan desetkrat postavijo na glavo! „Tovariševci“ pa niso samo zato, da zastopajo interese učiteljstva le ene dežele, recimo Kranjske, mislo glasilovsega naprednega avstr. jugoslovanskega učiteljstva in kot taki moramo in hočemo govoriti v imenu ter v korist vsega učiteljstva! Če se prazni klasovi še tako bahaško dvigajo, se nikoli ne zgodi, da bi se napredno vseslovensko učiteljstvo ustrašilo grožnje plesnivih lat!

Na vse drugo gobeždanje se ne da resno odgovarjati, tudi glede zapostavljanja katehetov ne, ker je resnica, da je vsak katehet takoj — na Kranjskem — imenovan v II. plačilni razred, poleg tega pa ima dnevni zaslužek z branjem maše, še preden se prikaže v šolo. Kateri drugi stan ima še tak privilegij in beneficij? Nobeden!

In končno „Slovenski Učitelj“! Res je, da se le malokdaj ponižamo in ozremo nanj iz enostavnega razloga, ker je tako pust, prazen in dolgočasen, da nima para. Ampak kadar je nesramnost le prevelika, je treba tudi katehet-skemu glasilu očediti trobko. Mi mu povemo na glas, kar mu gre; Slomškarji se natihem jeze, ker jih je urednik Čadež potisnil v zadnji kot. To je vsa razlika!

LISTEK.

Slovensko šolstvo v tržaški okolici v dobi konkordata.

Spisal Ferdo Plemič.

(Dalje.)

VIII. Šolski obisk in napredek.

Kljub temu, da je bil šolski obisk obli-gaten, vendar je bil v tržaški okolici v dobi konkordata najslabši. Res, da je bilo drugod še huje v tem oziru, ali drugod je bilo tudi pomanjkanje šol, kar se za tržaško okolico ne more trditi. Glavni vzrok je pač bil, da ljudstvo ni spoznalo in le v mali meri občutilo potrebo šol.

Rad bi podal na tem mestu natančne statistične podatke o šolskem obisku tekom vse dobe, ali v roke mi niso prišli in težko, da kje eksistirajo v nepretrgani vrsti. Vendar je posneti iz magistratove okrožnice z dne 12. feb.

1840., da je obiskovalo od 1968 šole obveznih otrok v tržaški okolici le 587 šol v letu 1839.

Šolske oblasti, to moramo priznati, so izkušale dvigniti šolski obisk na vse mogoče načine, posebno oni nedeljskih šol, ki je bil najbolj pomanjkljiv. Škofijski konzistorij nalaga (11. feb. 1829.) dušnim pastirjem, naj uporabijo v ta namen vsako priliko, celo tudi spovednico. V te ponavljalne ali nedeljske šole bi morali hoditi otroci med 12. in 18. letom, pozneje (od l. 1838) med 12. in 15. letom. Poučevali so jih nerazdeljeno po spolu. Leta 1855. pa predlaga škof, konzistorij magistratu, da bi se pouk na nedeljskih šolah delil deljeno po spolu, kakor se to že vrši v Bazovici in na Katinari. Šolski obisk so zanemarjale posebno deklice; nu, ne vedno po lastni krivdi. Še danes zna povedati marsikatera stara mamica, da je bila doma tepena, če je kdaj kradoma smuknila v šolo, češ: „Šola je za gospodo, ti se uči dela!“

Ker izlepa ni šlo, so šolske oblasti posegle h kaznim. Zanikrneže so sedaj mesečno (l. 1829.) naznanjali politični oblasti. Poznejši

odlok pa nalaga učiteljem, da naj naznanijo zanikrneže ustno vsak teden, pisмено vsak mesec dušnemu pastirju, polletno pa politični oblasti. V mesečnih in izpitnih izvlečkih je označiti tudi vzrok zamud, osobito za ponavljalce. Okrožnica iz l. 1831. pohvali napredek v šolskem obisku na šolah na Opčinah, Kontovelu, v Križu, kjer se je dosegel le s tem, da so učitelji, oziroma dušni pastirji osebuo agitirali od hiše do hiše. Vendar ostaja šolski obisk še nadalje (izvzemši na šoli v Proseku; pohvaljena zato l. 1841.), nezadovoljiv.

Ker na okoliških šolah ni eksistirala šolnina, ki se je drugod v slučaju zanemarjenja šolskega obiska dotičniku za kazni podvojila, se določi globo dveh gold. za meščane, enega gold. za kmete za vsak tak slučaj. V slučaju nepopoljšljivosti se globo podvoji. Polovica globe je pripadla mestni blagajnici za šolske namene, druga polovica vladi za šolski fond. V slučaju neiztirljivosti je bilo odslužiti globo z občinskim delom. Tedaj se je v ta namen do polnega izplačila odtrgalo na dnini po 20 kr. To so določbe namestništva potom škofijskega

konzistorija iz l. 1850. Hkrati priporoča ta odlok, naj poklicani faktorji odvzamejo ljudstvu napačno uverjenje, da je, za višje študije pro-glašena, svoboda učenja in poučevanja veljavna tudi za ljudske šole v smislu, da jih ni treba obiskovati.

Ovira za šolski obisk je bila tudi navada, da so jemali v okoliški bataljon šolobvezne dečke za četne trobce. Ponovno se l. 1853. obrača magistrat na poveljstvo tržaške milice, naj se ozira pri sprejemanju takih trobcev tudi na določila šolskih zakonov.

L. 1868. naroča magistrat, naj se sestavi matriko šole obveznih otrok, zanikrneže naj se pa naznani magistratu mesečno.

Ob teh razmerah in ob ustroju vsega tedanjega pouka, ki je glede učnega jezika znan že iz prej rečenega in ki ga hočem še v prihodnjem poglavju podrobneje črtati, je le čudno, da je bil tedaj uspeh pouka na naših okoliških šolah še precej zadovoljiv. Faktično šolska oblast napredek okoliških šol česteje hvali negoli graja. Nimam sicer vseh podatkov,

Da Ligi X. popolnoma ne pokvarijo železice v meri ošabnosti, otročarije in gorjanske neotesanosti — torej v trojni meri — uživane kisle kumare, smo mu v lažjo prebavo napisali te-le vrstice kot edino primeren odgovor na izučiteljskokrogarijo z dne 13. julija tekočega leta!

Kadar bo ta ali 'ona Liga zopet sitna, nadležna, lažniva in prostaška, pa ji bomo zopet malo navili zankrta ušesa. Za vsak napad deset nazaj! Mi vemo o tem in onem Slomškarju toliko „čednih“ stvari, da nam bo lahko parirati vsak udarec. Te klerikalne nesramnosti mora biti konec! Oni naj bi ščipali, drezali, zbadali in lagali — mi pa molčali? Seveda!

Po državnozborskih volitvah na Goriškem.

Gorica, 16. julija 1911.

Zopet so se razmahnile volilne strasti, in stranke so zopet poklicale pod svoj prapor pristaše, ki bi zlasti med ljudstvom na deželi sicer kmalu pozabili pri svojem delu in trudu za kruh, h kateri stranki pripadajo. Vnel se je lov in boj! Duhovščina je porabila ves svoj obili prosti čas in vsa sredstva ter prav divjala po vsi deželi za klerikalno zveličanje. Obsula je s svojim časopisjem in letaki vse volilce; na poteh, po hišah v izpovednici in na prižnicah pa so mladi in stari kaplani pa župniki z vso vehemenco in nesramnostjo pestili in strašili ubogo ljudstvo. Tudi socialna demokracija je nastopila precej energično in žela še povoljen uspeh. Narodno-napredna stranka pa, ki — dasi ima še danes na svoji strani gotovo največ somišljenikov izmed volilcev, ni pokazala svoje prave žilavosti in ognjevitosti iz centra in zato tudi ni mogla še iztrgati klerikalcem pri zadnjih volitvah pridobljena mandata na Tolminskem in v goriški okolici, obdržala pa je v osebi dr. Gregorina mandat za sežansko-komensko-ajdovski okraj. Tu je namreč precej krepko propadel klerikalni kandidat dr. Štepančič, ki je potem v zahvali na svoje volilce grdo žalil vse učiteljstvo, rekoč, da je nasilnost učiteljstva kriva njegovega padca! Navadna sirota je ta človek, ki ni še nikoli politiško javno ali kulturno deloval ali se kaj žrtvoval za narod, neznan je celo v svojem volilnem okraju; a je tudi nezmožen in plašen.

Dejstvo je, da učiteljstvo ne pripada nobeni stranki in dasi deluje v smislu naprednih strank — kar je po sebi razumljivo — vendar bi dr. Štepančič ne mogel niti enega navesti, ki bi v šoli kakor duhovnik v cerkvi kaj agitiral. Na potih pa in po hišah je učitelj tudi toliko skromen in olikan, da cenil prepričanje vsakega. Kateri učitelj pa je teroriziral, strašil in podkupaval?! Imenujte le enega! Tega Štepančič, kateremu kot sodniku bi morala biti resnica in pravica nad vse, ne bo storil! Zato pa mislimo, da prizadeto učiteljstvo da na njegovo pavšalno zahvalo njemu samemu primerno „protizahvalo“, če nima v svojih žilah mrzlega soka!

Pridodati bi imeli še žalostno resnico, da so se dobili posamezni učitelji in učiteljice, ki so poagitali in tudi volili klerikalno. Ti tožni eksemplari imajo sedaj plačilo v omenjeni izjavi, s katero jim je pod nos pokadil Štepančič!...

Učiteljstvo se je torej udeležilo agitacije v postavnih mejah, dostojno in celo premalo,

Treba pa bo v svoj in prid ljudstva energičnejšega nastopa, če hočemo, da se enkrat zlomi ta klerikalna nadutost, prepotenca in samogoltnost. Klerikalci imajo največjo piko na učiteljstvo. Kolikor morejo, hujskajo proti njemu in šoli naše dobro ljudstvo, ki pa se jim le ne da speljati na led in vzlic vsej tej gonji ljubi dobro šolo in ceni dobrega učitelja.

Najnesramnejši list, ki je ustanovljen edino proti učitelju in šoli, je „Novi čas“. Po kranjski metodi je začel z vso brutalnostjo in prav s steklim lajanjem svoje peklensko delo. Parkrat se je dobro urezal, vendar pa še nadalje razgraja in robanti. Opomin nam bodi to, da združimo svoje moči, da se otresemo nemarnosti in visokega modrovanja o nadstrankarstvu ter podobnega praznega filozofiranja, ki danes tuintam zlasti med mlajšim učiteljstvom še klije, pa da si še resneje zavijamo rokave za izvenšolsko delo gospodarskega, politiškega in kulturnega napredka med samim ljudstvom obeh spolov in vsake starosti. Kdor hoče kdaj žeti, mora prej potiti se in sejati. Ljudski učitelj je tisti, ki z ljudstvom čuti in živi in ki je nanje takorekoč prirasel. In velike nepričakovane uspehe more tak moč v splošno korist med ljudstvom doseči. Na delo, na trdo delo, ki edino vodi k rešitvi!

Socialna demokracija je iskrena prijateljica šoli in učiteljstvu, ker vidi v omiki in izobrazbi ljudstva svoj napredek in svojo moč. Vsekako zasluži ta stranka naše simpatije in podpore. Toda sedaj pri volitvah na Goriškem ni bilo v nobenem okraju upanja, da bi mogla zmagati. Zato pa, če bi inteligenca in učiteljstvo po deželi se bila zavzela za soc. kandidate, bi vznevoljili kmeta po deželi in želi bi potem klerikalci, ki jim učitelj pa nikoli ne sme pomagati niti posredno niti neposredno! Pri nas ima namreč kmet posestnik, dasi večinoma ubog, veliko pomislekov in presodkov napram soc. demokraciji. Dasi je sam delavec in trpin, vendar strokovnega delavca ne smatra svojim kolegom, ampak kakor nekaj tujeja in nasprotnega. Dalje tudi ureditev delovnega časa, ki jo zahteva industrialni delavec, mu preveč ne ugaja, ker je njegov delovni čas odvisen od letnih časov, vremena itd. Najbolj pa še predbacivajo narodnozavedni volilci soc. demokraciji mladenost v narodnem oziru, češ, da nemški in laški sodrugi zlorabljajo našo slovensko soc. demokracijo. Taki in enaki vzroki in predsodki so, ki otežujejo razvoj socializma med kmeti. Priznati pa je treba, da ima soc. demokracija tudi pri nas sposobne duševne delavce, ki se v resnici žrtvujejo za stranko. Na brezštevilnih shodih so prišli z ljudstvom v dotiko in storili, kar se je dalo storiti. Škoda le, da so pri tem napadli napredno stranko strastneje kakor pa klerikalno. Čulo pa se je celo, da je znani socialnodemokratiški voditelj iz Gorice priporočal pri ožji volitvi svojim pristašem, naj oddajo svoje glasove rajši Štepančiču nego Gregorinu. Tega sicer ne verjamemo, ker to bi bilo proti interesom in proti programu soc. demokracije. Mož je sicer nadarjen in delaven, a časih neopravičeno poklon naredi klerikalcem samo iz osebne mržnje do kakega naprednega voditelja.

Taki pojavi škodijo napredku in demoralizujejo svobodoljubni živelj v ljudski masi.

Brez pogrškov ni nobena stranka in brez grehov noben voditelj. Prizanašajmo si in ublažimo nasprotstva! Med naprednimi, oziroma svobodomiselnimi strankami je mnogo točk in poti, ki vodijo k skupnemu delu; le dobre volje je treba. Za seboj pa bodo našle take stranke vselej dobre in nesebične delavce v ljudskem učiteljstvu, ki bo dalo na razpolago vse svoje moči za boljše in srečnejšo prihodnost trpečega ljudstva!

Kam plovemo?

Leta 1903. se je oglasilo za vstop v ljubljansko učiteljske 93 kandidatov. Od teh jih je bilo sprejetih po hudi duševni borbi — le 45. Sedaj, ko se je kolo kulturnega napredka in časa pomaknilo že na leto 1911, se jih je priglasilo le še 27, in od teh jih je bilo sprejetih — brez težkega napora — 17, reci, piši in čitaj: sedemnajst!

Glej, svet, kam ploveš! Visoko ministristvo, glej, kam dovaja delo barona Schwarza vzgojo in izobrazbo naroda in kdo mu tudi daje zaščito?

Glej, slovenski narod, tako se bo prokletstvo, ki ga sejejo Šušteršičevi trabanti, v kratki dobi štirih let pričelo masčevati nad teboj!

In tedaj bodo inkvizitorji in eksekutorji učiteljstva v dež. šol. svetu dosegli višek svojega krščanskega dela, in ko narod po bridkih izkušnjah spozna njih delo — jih ne bo blagoslavljal.

Blagor njim, ki ne vedo, kaj delajo — njihovi voditelji!

Cenjenim gospodom šolskim voditeljem.

Načelstvo deželne zveze obrtnih zadrug v Ljubljani je ustanovilo s 1. julijem svojo posredovalnico za obrtne vajence. V ta namen je zveza naprosila c. kr. dež. šol. svet, da bi gospodje šolski voditelji take dečke in deklice, ki se nameravajo iti učiti kakega rokodelstva in ki so dopolnili 14. leto in s tem zadostili šolskemu obisku, naznanili podpisani zvezi, da potem zveza preskrbi takim dečkom in deklicam učna mesta.

C. kr. deželni šolski svet je dne 18. maja t. l. pod št. 2340 prošnjo zveze ugodno rešil in mislim, da so že vsi gospodje voditelji o tej prošnji obveščeni. Zaradi tega se načelstvo podpisane zveze tem potom obrača na vse gospode šolske voditelje za vljudno prošnjo, da gredo podpisani zvezi s tem na roko, da vse take dečke in deklice, ki se nameravajo posvetiti, kakemu rokodelstvu, blagohotno naznanijo posredovalnemu odseku podpisane zveze. Dobro je tudi, da se sporoče kake eventualne napake ali slaba nagnenja dečka, oziroma deklice, da je zvezi mogoče potem dečku preskrbeti takega učnega mojstra, ki ima resno voljo se z dečkom potruditi, da ga vsestransko dobro vzgoji in odpravi slabe navade in nagnenja. Znano je, da se veliko dečkov pogubi ravno v učni dobi, zlasti ako nima nikogar, ki bi za vzgojo dečka zadostno skrbel in da se mu dopušča, da že v teh neznih letih zahaja po gostilnicah in plesiščih.

Zveza pa, ki ima resno voljo krotariti takih dečkov odpraviti ali vsaj omejiti, se bo resno potrudila vajence in vajenke spraviti k takim učnim mojstrom, ki zanje v vsakem

oziru skrbijo in ne dopuščajo dečkom ponočevati in hoditi s slabo družbo. Take mojstre pa, ki svoje dolžnosti proti vajencu zanemarljajo, bo pa zveza naznanila obrtni oblasti, da se jim prepove imeti vajenca. Najboljše bi bilo, če bi zvezi dopuščale finančne razmere, da bi ustanovila v Ljubljani kakor tudi po deželi vajenška zavetišča in vajenške dome. Prvi korak je pa storjen s tem, da se je ustanovila posredovalnica za učna mesta. Zaradi tega zveza apeluje na gospode šolske voditelje, da zvezi blagohotno naznanijo dečke in deklice, ki imajo veselje do kake obrti in s tem pripomorejo zvezi do zaželenega uspeha, staršem varuhom in otrokom pa v izdatno pomoč.

Za „Deželno zvezo kranjskih obrtnih zadrug v Ljubljani“

Engelbert Franchetti, načelnik.

V poročilu „Zborovanje učiteljskih abiturientov in abiturientk“ se je na 4. strani v uvodu zadnjega odstavka vrnila pomota: Izpuščen je stavek: **Potem je zborovalce in zborovalke pozdravil prof. Jug.**

Klerikalci in učiteljstvo.

„Slovenski Narod“ trdi v svojem uvodniku z dne 14. t. m., da je dandanes ljudski učitelj na Kranjskem siromak vseh siromakov, pa naj bo potem že liberalci ali prodana duša. Farovski bič šviga enemu kakor drugemu okrog ušes. Če je klerikalni učitelj pasje ponižen in pokoren vsakemu povelju klerikalne stranke, če se peha za stranko in njene vodilne koritarje, potem pride naprej in dobi kako drobtinico. Pa kaj je vse to spričo občenega zaničevanja, ki ga je deležen klerikalni učitelj, in spričo dejstva, da je tudi najboljša učiteljska služba še vedno slaba služba. Napredni učitelj seveda ne dobi ne boljše službe ne kake podpore, pač pa ga preganjajo, ga denuncirajo in ga ubijajo materialno in duševno z vso tisto zlobnostjo, ki jo zmora klerikalen duhovnik. Napredni učitelj ne sme priti naprej, napredni učitelj ne dobi podpore pri dež. odboru, pa če bi namestu umrl — denar rabijo za nazrte frančiškane. — napreden učitelj mora biti pripravljen, da ga brez usmiljenja uničijo, če mu le morejo do živenga. Giljotina za naprednega učitelja se imenuje deželni šolski svet, in cesarski namestnik, krvoločni baron Schwarz, ima vedno svoje veselje, kadar položi kakega naprednega učitelja pod sekiro. Napredni učitelj je na milost in nemilost izročen klerikalni strahovladi in nima nobene moči. Nič drugega ne more storiti, kakor da kliče na pomoč napredno stranko, ki pa je v manjšini, in da zbuja v narodu nrave sile in čut pravičnosti ter se brani s postavo v roki proti postavolomcem. Učiteljstvo se brani. Še pes se brani, pa bi se človek ne? Učiteljstvo se brani proti krivicam in nasilnostim in se vojskuje v svojem časopisju za pravico. Ne vemo, če so klerikalci kdaj mislili, da bo vse učiteljstvo zlezlo pod klop, če dobe klerikalci v deželi oblast v roke. Vidimo pa, da so besni, ker se to ni zgodilo, in besni, da se učiteljstvo brani, in najbolj besni, ker na obtožbe učiteljskega glasila ne morejo nič odgovarjati nego posredno priznati, da je vse res, kar se jim očita. V takih zadregah zabrenkajo klerikalci vedno isto pesem: za kazni, ker se napredni učitelji ne pokore in ne prodajo klerikalizmu, ne dobe

ki zadevajo to točko, v rokah, ali na podlagi odgovorov škofijskega konzistorija in okrožnega šolskega nadzorstva na predložene izpitne akte in poizkušene pismene izdelke učencev posnamem, da se v letih 1828. — 29. — 30. — 31. — 34. — 35. — 36. — 37. — 38. — 41. — 46. 54. v o b č e hvali napredek sedemkrat, graja pa le enkrat. P o s e b e pa so bile pohvaljene v teh letih sledeče šole: v Sv. Križu sedemkrat, v Škedažu štirikrat, na Kontovelu in Proseku dvakrat, na Opčinah dvakrat, v Barkovljah enkrat, v Lipicih enkrat;¹ grajane pa šole na Proseku in Kontovelu trikrat, na Opčinah dvakrat, v Škedažu enkrat, na Katinari tudi enkrat. Šoli v Rojanu in Sv. Ivanu, (ustanovljeni

¹ Lipiško trivialno omenja s pohvalo uradni spis l. 1854. in ne 1836., kakor je pomotoma ponatisnjeno v prvem poglavju predstojajoče razprave. V istem poglavju je popravljen krstno ime učitelja Škoka v Matija (ne Matevž). V petem poglavju sedmi vrsti od začetka srečam stavek: „Konferenca sklicuje in jim načeljuje okr. šol. ogleda in škof.“ Slednji dve besedi sta pomota, tedaj ju je črtati. Nekateri druge tisk. skrate, ki pa sicer zgodovinskih dejstev ne pačijo, si je čitatelj gotovo že sam rdeče podčrtal in jih prečrtal. F. Pl.

prva l. 1862., druga 1854.) se odtegnjeta tej statistiki, ker o njih v omenjenih aktih sploh ni govora. (Dalje.)

Študija.

Vedno bolj pojenjuje dnevna vročina. Zadnji žarki zahajajočega solncea poljubljajo vrhove vitkega drevja. Tiha otožnost je razlita po vsem nebu. Vse čuti, da gre solnce za gore; vse še hrepeni po njem, dasiravno je vsaka stvar izmučena na smrt in komaj čaka, da jo zaziblje spanje v sladki sen.

Neznatni oblaki stoje blizu zahajajočega solncea kakor čolnčki sredi širnega morja. Škratna večerna zarja jih obseva, da so podobni zardelemu licu nedolžnega deteta, ko se zave prvega greha.

Velika zlata obla se pomika vedno hitreje proti zatonu. Že se začne skrivati za Slovenske gorice in kmalu se skrije popolnoma za zelenim Pohorjem.

Solnce, zlato solnce, zakaj si zašlo?

„Zakaj nas zapusti ogrevajoče in razsvetljevalno solnce po tem kratkem dnevu?“ vprašam svojo družico.

„Ker mora biti tako.“

Te besede me zdramijo iz zatopljenosti, pogledam v one daljave, kjer se je še poznala na sinjem nebu žareča sled zašlega solncea. Otožen nasmeh je bil zahvala za odgovor. Misli pa sem si: „Srečna, ker te zadovolji ta skromni odgovor.“

Na mladozelni trati procvita cvetka nedolžna in lepa. A pride mrzla noč, in ledena slana zamori pestri cvet. Zakaj?

V prijazni dolini se vzdigujejo lepi domovi, kjer kraljuje smehljajoča se človeška sreča. A tja v kot se naseli koščena žena — smrt. Pod krutim in trdim njenim pogledom umira zadovoljni narod, se razdira človeška sreča. Zakaj, zakaj?

Človek, ponosen in samozavesten, stopa v življenje. Ljubezen je njegov pogled in zvestoba je vsak utrip njegovega srca. Kar pridere tolpa volkov in se zaganja v vrlega človeka, dokler

mu ne izžrpa slednje moči, da ne obleži one-mogel kot žrtev divje zverine. Zakaj, zakaj?

Tem in enakim vprašanjem sem iskala že pri marsikomu odgovora. Pa dobila sem vedno isto staro besedo: „Ker je to naravni zakon, ker mora biti tako.“ Da, če se podira staro drevje na Pohorju, to je naravni zakon. A če umira pisan cvet, ki komaj pogleda v pomladni dan, to je nesreča.

Dobila sem nekoč sliko mladega človeka v roko. Razmišljala sem izraz mladega obraza. Usoda mu je utisnila neizbrisani svoj pečat. Vsaka poteza obraza pa je vprašala: zakaj? In nasmeh okrog usten, napol otožen, napol ironičen, razumela sem ga, vprašal je: zakaj, čemu? Solze, vroče solze so bile znak sočutja do bitja, katerega mlada duša že vprašuje: zakaj, zakaj?

Zakaj mora izkusiti že človeško popje, preden se mu še zbudi solnčno jutro, otožni in hladni večer? Zakaj mu zaide solnce, preden se je še naužilo njega toplote in svetlobe? Zakaj, zakaj?

I. S.

zvišanja plač. Ta izgovor je že smešen postal. Vsak otrok ve, da klerikaleci nečejo zvišati učiteljskih plač, ker se boje gmotno utrjenega učiteljstva. Veliko ljubše je klerikalcem, da korumpirajo učiteljstvo s tem, da dajejo zdravim učiteljem klerikalnega mišljenja podpore, bolnim učiteljem naprednega mišljenja pa jih odrekajo. To slepomišenje, da klerikaleci učiteljskih plač ne bodo zvišali zaradi tega, ker se „Učit. Tov.“ vojskuje za resnico in pravico proti lopovstvu in nasilnosti, je pa toliko smešnejše, ker klerikaleci danes učiteljskih plač sploh ne morejo zvišati, tudi če bi res hoteli. Deželne finance so po „zaslugi“ klerikalcev danes take, da je obupati, take so, da si klerikaleci lani še proračuna niso upali skleniti, ker je bil primanjkljaj tako grozen, da bi morali doklade znatno zvišati. Zdaj delajo, kakor človek, ki je zaradi svoje neprevdarnosti prišel v konkurz. Lani niso sklenili proračuna in letos ga tudi ne bodo, in živ krst ne ve, kakšen bo konec tega „gospodarstva“. Kakor hudič križa se klerikaleci boje najmanjšega zvišanja doklad, pa vendar se delajo, kakor bi učiteljem za kazeno, ker se nečejo ukloniti klerikalizmu, odrekli potrebno in zasluženje zvišanje plač, to je že naravnost neumno. Če bi bil posamezen človek v tako obupnih finančnih razmerah kakor je danes kranjska dežela po zaslugi klerikalcev, bi se obesil. Naj si torej klerikaleci le prihranijo svoje otročje manevre, se katerimi ne bodo nikogar zbegali! Pred štirimi leti so še lahko rekli: mi nečemo izboljšati učiteljskih plač, danes pa ne morejo drugega reči, kakor to: zavozili smo deželne finance tako, da ne moremo ničesar storiti in da trepetamo strahu pred onim trenutkom, ko bo treba vsled našega slabega gospodarstva doklade zvišati. Učiteljstvu to seveda ni nič mar. Učiteljstvo ima pravico zahtevati boljše plače in postavne razmere in borilo se bo dalje zanje, pa naj gledajo klerikaleci, kako bodo pomagali. —

Tako „Slovenski Narod“. Mi smo povedali svoje mnenje glede regulacije učiteljskih plač na Kranjskem v uvodniku današnje številke. — Zdi se nam pa potrebno in umestno, da apelujemo na učiteljstvu naklonjeno slovensko javnost, naj podpira z vsemi silami naš list, ki nam je v tem težkem boju najboljši orožje!

Slovensko šolstvo v Trstu.

Sestavil in na XXIII. Zavezni skupščini v Trstu poročal Ferdo pl. Kleinmayr.

(Dalje.)

II. Slovensko šolstvo v mestu.

O slovenskem šolstvu v mestu samem moremo govoriti jedva od l. 1888. sem, to je od tedaj, ko smo si Slovenci sami postavili svojo ljudsko šolo, t. j., ko je C. M. D. otvorila dne 15. septembra omenjenega leta slovensko deško ljudsko šolo pri sv. Jakobu. O početku akcije za tako šolo pa lahko govorimo mnogo prej, ker že leta 1848., v letu prve avstrijske ustave, so peticionirali tržaški Slovenci za slovensko šolo v mestu. Odgovora na to peticijo menda niso dobili, kakor tudi ne na približno pred dobrimi 25 temi leti vloženo prošnjo iste vsebine. Prošnji ležita menda še vedno na Dunaju, in če ju ravno podgane niso snedle, ju pokriva gotovo čestitljiv arhivski prah.

V samopomoči je rešitev! To so spoznali tudi Slovenci, in tej samopomoči se imamo zahvaliti, in samo nji, da danes lahko govorimo tudi o slovenski šoli v Trstu samem. Kako je na C. M. šoli raslo število otrok, nam izpričuje že dejstvo, da so morali razdeliti to šolo l. 1895. v posebno dekliško in deško, prvo zdaj petrazredno, drugo šestrazredno. Vendar je bilo področje te šole krajeno omejeno, in stotine naše dece se niso mogle zaradi prevelike oddaljenosti posluževati šentjakobske slovenske ljudske šole. Deca je tonila v tujem morju. Posledica: zopet shodi, zopet peticije, leto za letom. Da, še več, ponižni Slovenec je stopil v masi na ulice ter zahteval svoje šole! In kdor je videl te kolone naših demonstrantov za šolo na tržaških ulicah, kdor je videl te resne moze, očete, korakati bridkosti stis-

njene duše, z enim idealom v srcu, z enim klicem na ustih, s klicem po materni šoli, ta se pač ni mogel ubraniti spoznanju, kako jako ceni tržaško ljudstvo pomen slovenske šole, ta ne bo obupal nad prihodnostjo našega življa na tržaških tleh, niti nad cvetočo bodočnostjo našega šolstva med tem ljudstvom!

Boj za slovenske ljudske šole v Trstu traja še danes, morda smo se približali za ped rešitvi tega perečega problema, morda, ali le za eno ped in še to za kurjo. Ni moja naloga govoriti o vseh podrobnostih tega boja; to je posebno poglavje, ki čaka še temeljitega zgodovinarja. Ne bom omenjal tedaj v tem boju zaslužnih mož, saj jih je cela vrsta. Omenim le, da vsi napor niso dosedaj mnogo koristili, ali vsaj toliko ne, kakor je naša želja. Podržavila je pač 15. oktobra 1908. vlada pet učnih oseb na C. M. ljudski deški šoli pri sv. Jakobu, ali več tudi ni storila. In še to po neumornem delovanju dr. Gregorina in državnega poslanca dr. Rybára, ki se ni samo o vsaki priliki v dunajski zbornici zavzel za pravice tržaških Slovencev do lastne ljudske šole v mestu, temveč je bil, kakor tudi dr. Gregorin ves čas, kar obstoja naše tržaško učiteljsko društvo, tudi njega član, tedaj član naše stanovske organizacije, one organizacije, ki bi jo žalibog celo nekateri naši bratje v drugih slovenskih pokrajinah najrajši požrli s kožo in kostjo ter inventarjem vred! Sicer pa je vlada za podržavljenje peterih slovenskih učiteljev takoj kompenzirala — Nemce v Trstu, t. j. podržavila je istotako pet nemških učiteljev na protestantski šoli in nekaj njih na šulferajnski v Škednju, (ki šteje med svojimi 66 učenci 39 nemške narodnosti). Leta 1908. je C. M. D. ustanovila v sredini mesta, sedaj v ulici Acquedotto, tretjo slovensko ljudsko šolo, in sicer dekliško šolo. Tako vzdržuje C. M. D. sedaj v mestu tri ljudske šole, in sicer:

1. deško pri sv. Jakobu s podružnimi deškimi razredi na Acquedotto. Šola je petrazredna in razpolaga z desetimi učnimi sobami;

2. dekliško pri sv. Jakobu. Šola je šestrazredna z devetimi učnimi sobami;

3. dekliško v ulici Acquedotto. Šola je štirirazredna s štirimi učnimi sobami.

Skupno tedaj 23 učnih sob, v katerih poučuje 25 učnih oseb. Razvoj teh treh šol z ozirom na število vpisanih učencev v minulem desetletju kaže naslednja tabela:

Solsko leto	Skupno na 3 C. M. šolah vpisanih.	Deška ljud. šola, Sv. Jakob.	Dekliška lj. šola, Sv. Jakob.	Dekliška lj. šola, ulica Acquedotto.
1900.-1901.	531	278	253	—
1901.-1902.	650	383	267	—
1902.-1903.	634	325	309	—
1903.-1904.	737	365	372	—
1904.-1905.	705	340	365	—
1905.-1906.	780	362	418	—
1906.-1907.	788	395	393	—
1907.-1908.	859	498	326	35
1908.-1909.	1009	544	384	81
1909.-1910.	1139	542	437	151

Pri natančnejšem opazovanju zasledimo sledeče:

1. da je skupno število vpisanih otrok stalno napredovalo izven malenkostnih depresij v letih 02.—03. in 04.—05., rapidno pa je raslo od leta 07.—08. sem, ko se je odprla šola v Acquedotto.

2. Nazadovanje števila učenk v letih 06.—07. in 07.—08. ni faktično, temveč izvira odtod, da se je tedaj zaradi pomanjkanja prostora vpisalo nekaj deklic (in sklepčno tudi vstelo) v deški oddelek. — Usiljuje se nam tudi tu misel na slovensko meščansko šolo. Saj ji je pogoj že dan s šestim dekliškim razredom in po prizadevanju gotovih za šolo vnetih oseb nam bo C. M. D. v kratkem brzkone tudi uresničila to srčno željo.

Načrt za novo, vsem pedagoškim in higieniškim zahtevam odgovarjajočo šolsko stavbo je C. M. D. itak že izdelala in predložila tozadevnemu občinskemu uradu. Slejaliprej bo načrt odobren, in primernejše ter dostojnejše zavetišče se dvigne na starih razvalinah ter bo sprejemalo pod svoje okrilje mlade sokoliče, ki se morajo sedaj potikati pod tujo streho, srcu in razumu na kvar. Kolikor tudi C. M. D. skrbi za naše ljudsko šolstvo, vendar presega njene moči, skrbeti v oni meri, kakor bi bilo stvari v

splošno korist. Celi mestni okraji so brez slovenskih ljudskih šol, na stotine naše dece obiskuje italijanske in nemške ljudske šole. In v poslednje, v c. kr. nemške ljudske in meščanske šole hočemo malo posvetiti.

Pripadniki nemške narodnosti, katere jezik se nota bene ne šteje kakor deželni jezik v Trstu in okolici, imajo poleg dveh zasebnih (že omenjene ljudske šole „Schulvereine“ v Škednju in protestantske v mestu, slednja s 446 učenci, med temi 225 Nemcev) na razpolago še pet c. kr. ljudskih, oz. meščanskih šol z nemškim učnim jezikom v mestu. Te šole so:

1. dekliška v ulici Fontana,
2. deška istotam,
3. dekliška na Lipskem trgu,
4. deška istotam,
5. dekliška meščanska istotam.

Navedem naj statistično tabelo o napredovanju števila vpisanih učencev na teh šolah v slednjem stoletju.

Solsko leto.	Skupno štev. na petih šolah vpisanih.	Od teh Slovencev.	Nemcev.	Italijanov.
1900.-1901.	2457	572	495	1380
1901.-1902.	2582	627	564	1385
1902.-1903.	2598	667	568	1351
1903.-1904.	2642	680	619	1331
1904.-1905.	2712	685	727	1286
1905.-1906.	2717	662	809	1222
1906.-1907.	2818	674	894	1234
1907.-1908.	2942	774	874	1213
1908.-1909.	3043	785	1057	1181
1909.-1910.	3149	916	1034	1162

Iz teh števil posnemamo:

1. Skupno število vpisanih učencev stalno raste.

2. Istotako število učencev slovenske narodnosti, ki je od 23.28 % l. 1900.—01., naraslo na 28.91 % l. 1909.—1910., t. j. za + 5.63 %.

3. Število učencev nemške narodnosti je do l. 04.—05. pod številom onih slovenske narodnosti. Leta 07.—08. in 09.—10. kaže depresijo proti prejšnjim letom. Splošno pa je naraslo od 20.14 % na 32.83 %, tedaj v desetih letih + 12.69 %.

4. Število učencev italijanske narodnosti, danes še prevladujoče, pada od leta do leta absolutno in relativno. Od 56.16 % je prišlo po desetih letih na 36.90 %, tedaj — 19.26 %. Povod temu je boj, ki ga od italijanski strani bijejo proti tem zavodom. Italijani si lahko privoščijo tak luksuz, saj imajo svojih in izbornih šol v izobilju v mestu.

Kar iz tabele ni razvidno, hočem še omeniti, in to je:

1. Na teh šolah dele naši (tudi italijanski) deci neobvezen pouk (po par ur na teden) v materinščini. Lani (09.—10.) je obiskovalo slovenski pouk od 916 vpisanih učencev in učenk 590, t. j. nekaj čez 64 % vseh slovenskih učencev in učenk.

2. Učitelj in učiteljica je na teh zavodih, ki štejejo 65 učnih sob, poučevalo skupno 92. Od teh je bilo zmognih slovenskega jezika (vštevši specialne učitelje za slovenščino) 18, t. j. 19.55 % pri 28.91 %, učencev slovenske narodnosti! Slovenski učitelji razredniki pa so bele vrane.

3. Na dekliški meščanski šoli je bilo lani med skupno 435 učenkami 123 Slovenk, t. j. 28.28 %. Tudi tu vidimo potrebo ustanovitve slovenske meščanske šole v Trstu. (Konec.)

Parlamentarna komisija nemškega „Nationalverbanda“ je sklenila državnemu zboru predlagati, 1) naj država nakaze deželam 20,000,000 K za regulacijo učiteljskih plač; 2) naj se izpremeni § 55. drž. šol. zakona v smislu znanih zahtev organizovanega naprednega učiteljstva,

Zborovanje učiteljskih abiturientov in abiturientk.

Dvorana „Mestnega doma“ v Ljubljani se je dne 17. t. m. napolnila z našimi najmlajšimi tovariši in tovarišicami, ki so se po prebitih zrelostnih izpitih sestali k resnemu delu, da se navdušijo za svoj poklic in si začrtajo pota svoje delavnosti med slovenskim ljudstvom. Na njihovo zborovanje je prišlo tudi več učiteljev in učite-

ljic, izostali pa tudi niso nekateri naši prijatelji. Bil je v resnici lep zbor!

Te mlade sile, ki stopajo v življenje, bodo zadele na trda tla; dela ji čaka dosti — in plačilo? Ako bodo delavni in bodo delali za boljšo bodočnost šole, za prosveto, za kulturo, za gospodarstvo in bodo izkušali dvigniti ljudstvo na višjo stopnjo izobrazbe, jih bodo preganjali, prestavljali, napadali po časopisih. Oni to vedo; saj imajo zgledov dovolj. In tudi to vedo, da njih plača ne bo presegala njih navadnih življenjskih stroškov. In vendar gredo zaupno v življenje. In pri odhodu so se zbrali, da si povedo kako in kaj.

Bili so časi, ko so se taki mladi ljudje koncem četrtega leta sešli na vesel večer, na koncert ali na ples, priprav je bilo mnogo, dela mnogo, sitnosti mnogo, nazadnje — prazna dvorana in deficit. Svet ni mogel razumeti njih radosti in jih je pustil, da so se na svoje stroške razveselili sami. To je bilo še v časih, ko je zvesto stanovsko tovarištvo družilo vse, ki so šli med narod kot učitelji. Toda začel se je razdor. Nositelji napredka in kulture so imeli postati — hlapci klerikalizma. In res so nekateri zapustili tovarištvo in so šli upognjeni in ponižani v tujo službo. Kazali so jim oddaleč košček boljšega kruha — in so šli. Od takrat ni več skupnih veselje. Čemu? S človekom različnih nazorov ne velja skupaj niti veselje. Prišlo je do tega, da se razcepijo duhovi že v šoli: ta bo tovariš, ta bo Slomškar! Zato je prav, da se zbere napredna mladina, ki zapuša učiteljske in se pogovori med seboj. Kamorkoli jih s trdih šolskih klopi raznese veter usode, povsod bo dela in boja dovolj, in sladka je pri tem za človeka zavest, da ni sam. Skupen je boj tovarišev!

Bila je radost gledati te mlade zborovalce. Razreševali so važna vprašanja, o katerih poročamo nižje. Naj bi ostalo njih tovarištvo zvesto, naj bi trdno in neupogljivo stopali po svoji poti, kamorkoli jih pokliče dolžnost.

S svojim delom med ljudstvom naj ustvarijo boljše razmere in lepšo bodočnost! Naj jih spremlja sreča junaška na poti življenja!

Otvoritev in pozdravi.

Tov. abiturient J e r a s je otvoril zborovanje z nastopnim ogovorom:

Slavni zbor!

Drugič, kar pomnim, se zbirajo slovenski učiteljski abiturienti v tej obliki in na istem kulturnem programu v beli Ljubljani k zborovanju. Današnji zbor se mi vidi v tem dalekosežnega pomena, ker tvori nekako nadaljevalno zborovanje učiteljskih istih struje, ki so pred dvema letoma zborovali tu v Ljubljani.

Tedaj nekako se je začelo neko novo, prerajeno življenje slov. učit. naraščaja, in kot taki izhajamo danes mi z učiteljskih in stopamo v vrste učiteljstva in s tem v javnost. S skromnimi zahtevami so stopili naši tovariši pred dvema letoma pred forum slov. javnosti.

A kakor skromne so bile njih zahteve, tako dalekosežnega pomena je bilo njih delo, ker oni so prvi pokazali slov. učiteljstvu povsem pozabljeno vprašanje — vzgoje naraščaja. Njih trud ni bil zaman, zakaj smelo lahko trdimo, da je današnji zbor tudi plod tedanjega dela. Zahteve, izražene v podanih resolucijah, se do danes sicer še niso povsem uvedle, zato nam jih bo danes vnovič pregledati, da dovršimo in izpolnimo še nedosežene zahteve.

Bistvo tedanjega zborovanja je izraženo v sledečih štirih resolucijah:

Učiteljski abiturienti, zbrani na sestanku dne 1. avgusta 1909 v „Mestnem domu“ v Ljubljani:

1. so pregledavši učit. organizacije, spoznali nujno potrebo, da Zaveza jugosl. avstr. učit. društev intenzivneje seznanja svoj naraščaj s težnjami stanu, kakor organizacije same;

2. so uvideli nujno potrebo, da se okrajna učit. društva pospešijo v toliko, da se bodo redno mesečno prednašala predavanja, in sicer ne samo [z ozirom na stanovsko vprašanja, temveč na splošno življenjska vprašanja, v kar naj Zaveza posreduje za pridobitev predavateljev;

3. so spoznali nujno potrebo, da prične Zveza jugoslovanskih učiteljskih društev kar najodločneje delovati na to, da postane stik učiteljstva z učiteljskimi v onih krajih, kjer so slovenska učiteljska, kar možno najtesneje in da skrbi učiteljstvo tamošnjega kraja, da se prireajo temu dijaštvu znanstvena predavanja, da se tako izpopolni šolska izobrazba in seznanji učiteljstvo z vsemi aktualnimi vprašanji življenja;

4. so razpravljali o razmerah na koprskem učiteljsku in so spoznali nujno potrebo, da se odpomore neznosnim razmeram in stanju koprskih učiteljskih s tem, da se sedež učiteljskega nemudoma premesti iz Kopra v Gorico, t. j. moški oddenek, in to iz vzroka, da se razširi duševno obzorje dijakov in se mu da več prilike za izobrazbo nego jo ima dosedaj. Zvezo se pa naprosi, da ukrene vse potrebno v dosegu teh smotrov.

Pozitivni uspehi so se pokazali v močnem kulturnem gibanju, ki smo ga pričeli opazovati ne le v vrstah mladoučiteljstva, temveč tudi v vrstah učiteljskega naraščaja. A tudi od strani učiteljstva se je še precej ustreglo podanim zahtevam. Koprsko učiteljske se je premestilo v Gorico, in tako pozdravljamo goriške tovariše in tovarišice, ki prvič skupno prihajajo z vročih goriških tal k združenemu delu! Krik, ki ga je zaglala italijanska javnost ob priliki premestitve koprškega učiteljskega v Gorico, in bojazen, da zadobi s tem Gorica preveč slovensko lice, nam je prorok, da ima Gorica pravico do slovenskega značaja, ker leži na slovenski zemlji in mora postati slovenska. In v tej misli imate tudi Vi svojo nalogo, tovariši in tovarišice; s podrobnim delom se osvaja narod! (Odobranje.)

Pozdraviti mi je tudi zastopnice štaj. učiteljske, ki kažejo s tem, da so tudi one solidarne z nami pri delu. (Živio!)

Istotako pozdravljam tudi vse ljubljanske tovariše in tovarišice, ki so v obilnem številu posetili današnje zborovanje! (Živeli!)

Prav iskreno mi je pozdravljati tudi učiteljstvo, ki se je udeležilo kot zastopstvo posameznih korporacij ali kot posamezen član učiteljskega stanu današnjega zborovanja. Obilo število nam je priča, da nismo osamljeni in da je njih število veliko, ki nas bodo z radostnim srcem sprejeli v stanovski krog.

Istotako pozdravljam vse posameznike izmed slovenske javnosti, ki so počastili današnje naše zborovanje. Njih udeležba nam je dokaz, da tudi slovenska javnost umeva pomen učiteljskega stanu, da zasleduje njega stremljenja in da se zaveda, da je prorok bodočnosti le dober naraščaj! (Ploskanje.)

Izreči mi je na tem mestu v imenu pripravljalnega odbora najiskrenejšo zahvalo predsedstvu „Mladike“ za prepustitev prenočišč, mestnemu magistratu za brezplačno prepustitev dvorane in vrlemu gospodu učitelju Ivanu Dimniku za njegovo požrtvovalnost v delu priprav na naše zborovanje.

S tem otvarjam v imenu pripravljalnega odbora današnje zborovanje in imenujem predsednikom zborovanja tovariša Sivca iz Gorice, podpredsednikom tov. Lovšina iz Gorice, zapisnikarjem tov. Vizjaka iz Ljubljane in gospodično Schtichovo za zapisnikarico. Prosim jih, naj zasedejo svoja mesta!

Ko se to zgodi, povzame besedo tov. L. Jelenc, da kot predsednik Zaveze pozdravi zborovalce in zborovalke. Zbor govornika burno pozdravi.

Izvajal je: S hrupnimi vesellicami in zabavo so se poslavljali še pred nedavnim časom učiteljski abiturienti in abiturientinje, preden so se razšli na prosvetno delo med ljudstvo. Prav je bilo, in kdo bi jim štel v zlo, da so si pri zabavnem sestanku podali roke v slovo. A mnogo lepše in koristnejše je, da greste od dela na delo. Pri današnjem vašem sestanku si sestavite program, ki vam bo vodilo v vašem zvanju. Težak stan ste si izvolili. Doživeli boste marsikatero prevaro, mnogo vaših lepih idej se vam ne bo uresničilo. Tolaži naj vas pa zavest, da sloni velik del boljše bodočnosti našega naroda na vaših ramah. Saj boste vzgojevali v šoli slovensko mladino v značajne ljudi in dobre Slovence. — Vidi se mi pa, da učitelj še ne stori svoje dolžnosti,

ako ostane le v šoli med štirimi stenami. Ljudski učitelj mora med ljudstvo. Stopite v prosvetna društva in zastavite svoje čile moči ter jih posvetite v ljudski blagor. — Vstopite pa tudi v naša učiteljska društva! S svojim delom jih krepite in delujte za njihov ugled. Varujte se pa, da Vas ne zgrabijo organizacije, ki so nasprotne našim stremljenjem. Ta društva so v škodo in sramoto slovenskega naprednega učiteljstva. Zato vas vabim k pristopu v naša društva, ki delujejo v korist ljudskega šolstva in dobrobit našega stanu. Kot predsednik centralne naše organizacije, v imenu Zaveze pozdravljam vas vse, mlade tovariše in cenjene tovarišice ter želim vašemu sestanku najlepših in trajnih uspehov! (Burno ploskanje.)

Potem je govoril v imenu organizacije svobodomiselnih slovenskih naprednih visokošolcev g. Naglič, ki je pozdravil zborovalce in zborovalke kot vrle narodne delavce, ki stopajo na svoje kulturno delo s pogumom in samozvestjo, trdno upajoč v zmago prosvete nad nazadnjaštvom in reakcijo. (Odobranje.)

Navdušeno pozdravljen je govoril tov. E. G. ang. l. v imenu Zveze slovenskega učiteljstva v Avstriji, ki radostno sprejema mlade bojelnike v svoje napredne vrste! Vsakemu učitelju bodi vzor veliki mislec in rodoljub Komensky, klicalec „Nazaj k prirodi!“ duhoviti Francoz Rousseau ter naivno dobri Švicar Pestalozzi. Vrine teh mož naj nam bodo kašipot ob našem vzgojnem delu. Največji pedagog pa je narod sam. Iz njegove preteklosti in sedanjosti se učimo dela za bodočnost, ki mora biti tako, da se narod osvobodi iz vsakršne odvisnosti in bo na svoji zemlji svoj gospod! Če hočemo doseči to, se moramo oprijeti edinega sredstva — dela! Vsi veliki misleci in kulturni delavci nas kličejo na delo, ki naravnava pota iz sužnosti in hlapčevanja do prosvete in svobode. Temu klicu se odzovite tudi vi, da boste svojemu ljudstvu res učitelji, svetovalci in vodniki! (Burno odobranje.)

Učiteljski stan in naraščaj.

Tovariš Ivan Dimnik je potem poročal o temi „Položaj učiteljskega stanu in pota naraščaja“. Referat priobčimo pozneje v celoti, danes objavljamo le resolucije, ki so bile soglasno sprejete.

Razmere in učit. stan.

I.

Učiteljski naraščaj se izreka zoper sedanje razmere v stanu; obsoja eksekutorstvo nad stanom in se izreka tudi zoper vsakršno podvrčanje stanovskih interesov, interesom političkih strank.

Naše organizovanje.

II.

Vprašanje izpopolnjevanja našega stanovsko vsestranskega organizovanja je smatrati v sedanjosti najvažnejšim, in naraščaj se pozivlja, da se zanimaj za organizovano delo vseh panog na stanovskem temelju.

Učiteljski naraščaj.

III.

1. Učiteljstvo se pozivlja, da se vsestransko zanimaj za učiteljski naraščaj, ga podpiraj in seznanjaj s stanovskimi stremljenji in išči stika z njim.

2. Istotako se pozivlja učiteljski naraščaj, da išče tudi sam stika z učiteljstvom in se prične sam seznanjati s stanovskimi stremljenji.

3. Pozivljajo se začasno dež., ozir. okr. učit. društva v krajih, kjer študirajo slov. učiteljski, da stopijo v stik z društvi, ki oskrbujejo dijakom hrano, stanovanje itd., hkrati z dobrotniki in podporniki ubožnih dijakov, da oni potom društev in društev potom teh izboljšujejo gmotni položaj slov. učiteljskega.

4. V svrhu stremljenj vzgoje in izobrazbe učiteljskega naraščaja za stanovsko delo se osnuj poseben sklad — imenovan učiteljski sklad — ki ima v prvi vrsti podpirati samoizobraževanje učiteljskega naraščaja. Zavezo se naprosi, da prevzame začasno pokroviteljstvo tega sklada.

5. Učiteljska ravnateljstva naj skrbijo za primerno preosnovo disciplinarnega reda, da se s tem poda učiteljskemu svobodnejšo

roko v svrhu vzgoje, pri kateri je posebno upoštevati, da je temelj vzgoje poklic, ki se je pri njem ozirati na bodoče socialno stališče učitelja. — V to svrhu naj se dopusti, da se učiteljski naraščaj poleg službeno (strokovno) vzgojuje svobodno tudi stanovsko in da mu sme v to svrhu prirejati učiteljstvo predavanja o upravi in o temeljih posameznih kulturnih, gospodarskih in narodnih institucij ter ga seznanja z aktualnimi narodnimi vprašanji in aktualnimi vprašanji onih slojev, v katerih delokrogu bo on v bodoče deloval, poleg tega tudi o stanovskih institucijah in stanovskih aktualnih vprašanjih.

Aktivni naraščaj.

IV.

1. Pozivlja se vse mlajše učiteljstvo, da se tesneje združuje in se intenzivneje seznanja s težnjami stanu in njega vsestranskega delovanja.

2. Osnuje se pripravljalni odbor, ki ima nalogo študirati, če bi ne kazalo osnovati organizacije učiteljskega naraščaja za vse slovenske kronovine, ki bi solidarno z napredno učiteljsko organizacijo skrbela posebno za vzgojo bodočega naraščaja in se pečala z vsemi v to področje spadajočimi vprašanji.

3. Ta pripravljalni odbor ima tudi skrbeti, da se vrši k letu zopet sestanek slov. učiteljskih abiturientov, združenih z mlajšim učiteljstvom.

4. Za naše gibanje nam je merodajen „Učiteljski vestnik“ v „Učit. Tov.“, ki je sicer namenjen učiteljskemu v stanovsko informiranje in vzgojo, a naj služi tudi nam za naše gibanje, dokler nima učiteljski in aktivni naraščaj lastnega glasila.

Uredništvo „Učit. Tov.“ se naproša, da nas podpira pri tem stremljenju.

Socialno delo učiteljstva.

V.

1. Učiteljstvo naj smatra za dolžnost vršiti nar. soc. delo, ki naj temelji edino na narodni podlagi in kateremu smoter naj bo nepristrana splošna kulturna povzdiga naroda.

2. Proti sedanjemu neorganizovanemu drobnemu narodnemu delu učiteljstva je potreba pričeti z emancipacijskim organizovanjem vsestranskim nar. soc. delom.

3. Povečini je sedanje tozadevno organizovanje slovenske javnosti smatrati za strankarsko, kar često škoduje narodnemu razvoju; posebno škodljivost je opaziti v tem oziru pri nar. gospodarskem delu.

4. Naše liste Zvonček, Našo bodočnost, in Domače ognjišče je smatrati kot važen temelj našemu nar. soc. delu, zato se pozivlja učiteljstvo, da sodeluje in širi te liste v mase naroda v kolikor mogoče večji množini.

5. Kot prvi korak k samostojnemu organizovanju nar. soc. dela nam je vzgojiti v tem duhu in za to delo naš stanovski naraščaj, da si pridobimo čim več sposobnih delavcev za nar. soc. delo na vsakem polju.

Potreba bo misliti na prirejanje posebnih socialnih kurzov za učiteljstvo v svrhu vzgajanja nar. soc. delavcev.

Žensko vprašanje.

Abiturientka gđ. Schtichova je referirala o poglavju „Učiteljica o problemu ženskega vprašanja in gibanja“. Tudi njen referat priobčimo v celoti. Soglasno so bile sprejete resolucije:

1. Z ozirom na izobrazbo učiteljice se izreka učiteljica solidarno s tovariši, da je učiteljskemu stanu prioriteti višjo in širšo duševno izobrazbo.

2. Pri preosnovi državnega šolskega zakona naj se upoštevajo tudi zahteve učiteljic, ki so v pravnem oziru popolnoma enake zahtevam moških učnih oseb.

3. V gmotnem oziru naj se enači plača učiteljice s plačo neoženjene moške učne osebe; priznava pa se popolnoma opravičenost draginjskih doklad oženjenim.

4. „Žensko učiteljsko društvo“ se pozivlja, da zainteresuje učiteljice za izvrševanje stanovsko-politiških pravic, ki jim jih dovoljuje zakon, in da prične priučevati specialno naše stališče in zahteve z ozirom na posamezne točke šolskega zakona.

5. Učiteljice se pozivljajo, da se kolikor mogoče v najširših mejah udeležujejo narodno-socialnega dela v vseh panogah, v kolikor jim to dovoljujejo položaj in sredstva.

6. V ta namen se pozivlja „Žensko učiteljsko društvo“, da preskrbi tozadevno izobrazbo s tem, da prične prirejati specialne počitniške tečaje za učiteljice.

7. „Žensko učiteljsko društvo“ se še posebej pozivlja, da se interesira za izobrazbo in vzgojo ženskega učiteljskega naraščaja na vseh učiteljskih, kjer je kaj slovenskega ženskega učiteljskega naraščaja, ga po svojih močeh podpira in seznanja s sodobnimi stremljenji.

8. Nasprotno pa se pozivlja ženski učiteljski naraščaj, da se združi v imenovanem društvu in izkuša uveljaviti v njem svoja stremljenja.

Ljubljansko učiteljske.

Abiturient tovariš V. ad. n. je zatem podal poročilo o položaju učiteljskega naraščaja v Ljubljani.

Govornik se je predvsem zavzel za ugled učiteljskih. Pozival je tovariše, da naj streme za splošno izobrazbo, in pohvalno je omenil nekaj člankov „Omladine“, katero so jim pa klerikalni mračnjaki prepovedali, češ, ker je narodno radikalna, dasi so klerikalci pustili njihovo „Zoro“. Omenil je tečaj za pevovodje pri „Glasbeni Matici“ pod vodstvom gospoda Hubada in telovadbo, ki jo morajo gojiti sedaj v šolski manjvredni telovadnici, ker jih je klerikalni šolski režim vrgel iz Sokolske telovadnice. Ostro obsoja nedostatke šolske knjižnice, ki ima bore malo takih knjig, ki bi pa bile res primerne za temeljito in splošno izobrazbo učencev. V tem oziru si pomagajo dijaki z dobro Gregorčičevo javno knjižnico. Toplo se je zavzel za dijaško društvo „Domovina“, ki je dajala 18 dijakom hrano in pomaga dijakom tudi v slučaju bolezni. Druge izredne podpore so dobili seveda le klerikalci. Tudi Marijanišče je dajalo 12 klerikalnim dijakom skoro zastoj hrano in stanovanje in opazalo se je, da hočejo menda klerikalci ravno z Marijaniščem zase monopolizirati klerikalen vpliv na učiteljsku, kar se jim pa nikoli ne posreči.

Popoldansko zborovanje.

Popoldne ob 2. uri je predaval abiturient Jeras o važni reformi učiteljske izobrazbe, ki jo je izvedel že ves kultiviran svet, le pri nas je seveda še nimamo, ker klerikalci izobrazbo in samostojnost učiteljstva smrdi. Omenil je v svojem temeljitem predavanju veliko kulturno delo učiteljstva, ki zahteva vsestransko popolno in tudi akademično izobrazbo. Te zahteve je specificiral v več resolucijah, ki streme za temi vzvišenimi smotri našega učiteljstva. Dotaknil se je tudi vprašanja glede meščanskih šol, učiteljskih šol in zahteval za učitelja, da naj se mu nudi akademska izobrazba, ki mu je v očigled njegovi težki nalogi nikakor ne smejo odrekati. —

Abiturient Sivec je prebral dobro zasnovan referat o učitelju novincu, v katerem opozarja tovariše pred vsem na razočaranja, ki čakajo mladega učitelja v prvi službi. Priporočal je predvsem stanovsko organizacijo in strokovni list „Učiteljski Tovariš“, ki naj bo zasloba in voditelj mlademu neizkušenemu učitelju na njegovem trnjevem potu. Bodril je tovariše na razstanku na krepko delo v šoli in med narodom. Ne strašijo naj se onih mračnjakov, ki so proti socialnemu delu učitelja, zakaj to so škodljivci ljudstva in nasprotni vsakemu napredku.

Oba ta referata sta bila sprejeta z burnim odobranjem, ki je pričalo, da sta vrla govornika govorila vsem navzočim iz srca in iz duše.

Slovenski narod stoji z vsem srcem na strani slovenskega zavednega učiteljstva, zakaj le požrtvovalnemu delu tega se ima zahvaliti tako dobro uspeli slovenski šoli. Ker smo prišli do spoznanja, da ne moremo ljudske šole v svojem pomenu za duševno izobrazbo našega ljudstva nikdar dovolj visoko ceniti, nam tudi ne more biti vseeno, kakšen duh obvlada učiteljstvo pri njegovem delu. Vesel pojav je, da so idealizem in ljubezen do domovine, nadalje ljubezen do otrok vodilne misli učitelja.

meseca marca. — Takoj po uradni konferenci je zborovalo Učiteljsko društvo za Belo Krajino. Izvoljen je bil stari odbor in pristopila sta k društvu dva nova člana. — Poučljiva je bila razstava o priliki učiteljske konference. Ta razstava se je naslanjala na referat: „Narodna obrt in umetnost v Beli Krajini“. — Razstava je obsegala v prvi vrsti ženska ročna dela iz davnine in po teh vzorcih nova dela. — Največjo zbirko narodnih del je razstavila gospa Harnikova iz Črnomlja, nadalje nadučitelj Šetina, učiteljica Leopoldina Bavdkova in župan z Vrha Mate Špehar. — Nadalje je razstavila staro belokranjsko obleko in druge predmete Mara Tavčarjeva. Šetina je razstavil nekoliko izkopanin iz rimske dobe in Lovšin nekoliko narodno belokranjskih rezbarskih predmetov. Nova ročna dela po belokranjskih narodnih motivih je razstavila ljudska škola Vinica, nadalje gospodične učiteljice Bavdkova, Kordiševa in Poljšakova in gospa Lovšinova. — Nekatera teh ročnih del so bila izložena v Ljubljani v trgovini Mathiana in o priliki učiteljske konference v Krškem. Nadzornik Josip Turk je razstavil te narodne izdelke tudi o priliki učiteljske konference v Novem mestu. Nadzornik Josip Turk je bil provzočitelj misli, naj bi učence pri ročnem delu šivale šolske torbice in jih okrasile z vezenjem. Tej srečni misli so je odzvala učiteljica Bavdkova na Vinici, ter uvedla za okraske šolskih torbic narodno belokranjsko vezenje. To vezenje je šele v povojih in po nekaterih šolah se prav z veseljem goji. Da se je razstavilo to belokranjsko narodno vezenje, ki obeta, da bo v doglednem času lahko dobičkanosna industrija za Belo Krajino, tako sistematično in vsem zahtevam razstave odgovarjajoče, je zasluga c. k. okr. glav. vodje Silva Domicelja in črnomaljskega učiteljstva. — Učiteljstvo stopi v požrtvovalni krog narodnih delavcev po začrtani poti, ne oziraje se na desno in ne glede na levo, naprej, da vzdigne z združenimi močmi Belokranjca iz bede. Z delom si učiteljstvo pridobi v doglednem času oni ugled in spoštovanje pri ljudstvu, ki mu pripada kot prvemu delavno požrtvovalnemu pionirju na polju kulture narodne blaginje in višje človeške omike.

Štajerske vesti.

—š— Slovenščina obvezni predmet na dež. ženskem učiteljskem v Mariboru. Štajerski deželni šolski svet je sklenil uvesti, kakor smo že poročali, s prihodnjim šolskim letom na deželnem ženskem učiteljskem pouku slovenščine kot obveznega predmeta. Dasi so deželni šolski svet gotovo vodili pri tem v prvi vrsti ozir na nemške kandidatinje, ki bi rade dobile službe na slovenskem Štajerju, bodo vendar tudi mnogi starši z veseljem pozdravili to vest. Saj odpade s tem zadnji vzrok za pošiljanje slovenskih deklet v mariborski zavod šolskih sester.

—š— Društvo „Selbsthilfe der Lehrerschaft Steiermarks“. Odbor javlja: Dne 1. maja t. l. je umrl član ravnatelj Ivan Voith in dne 30. julija član ravnatelj Bogomir Nickl. Vdovama smo takoj izplačali po 1500 K, skupaj 3000 K. — Za ta 91. in 92. smrtni slučaj je do konca avgusta gotovo plačati 4 K.

Goriške vesti.

—g— Iz seje ožjega in pomnoženega c. kr. okr. šol. sveta tolminskega: Učiteljci Ana Mlekuž in Dragica Pavšič se predlagata v stalno upokojenje. Dovolj se razdelitev potovalne šole Logje-Robedišče v dve samostojni enorazrednici. Ustanovi se redna šola v Trenti. Dež. šol. svet je ločil potov. šolo Kamno-Volarje v dve samostojni šoli. V definitivno nameščenje se predlagajo: Logar Miroslav za Ločo, Trebše Rihard za Kal, Gruntar Milan za Staroselo, Ivančič Josip za Poljubinj, Koch Izidor za Log, Ločniškar za Drežnico, Bratina Ivan za Reko-Stražo, Močnik za Bukovo in Gizela Jevšček za Volče. Sklene se uporaba državne podpore v znesku 15.000 K za zidanje šolskega poslopja v Novakih. I. R.

Tržaške vesti.

—t— Na slovenski trgovski šoli v Trstu je poučevalo v minolem šolskem letu poleg ravnatelja Josipa Ulcaharja še sedem učnih oseb. Učencev je bilo v pripravljalnem zavodu 25, v I. tečaju pa 5, skupno 30 učencev. Učni uspehi prvega leta so bili prav povoljni.

—t— Šolski zdravniki. V slednji seji je mestni zastop določil, da razpiše s prih. šol. letom konkurz za osem šolskih zdravnikov. Od teh bosta dva določena za okolično. Na zdravnika pride okoli 3000 učencev.

—t— Češki učitelji in učiteljice v Trstu. Trst, dne 18. t. m.: S snočnim brzovlakom je prispelo v Trst s Češkega in

Moravskega 45 učiteljev in učiteljic, ki so se namenili prepotovati Primorje, Dalmacijo, Črno goro, Bosno-Hercegovino in Hrvaško. Pozdravili so jih na Opčinah in na kolo-dvoru v Trstu zastopniki učiteljskega društva ter češke kolonije. V imenu župana jih je pozdravil mestni tajnik.

—t— Slovenci v tržaškem občinskem svetu — zmagali. Dne 7. t. m. so v tržaškem občinskem svetu stali predlog, da se ustanovi v Trstu nova srednja šola, katere stroški bi znašali 850.000 K. Proti temu predlogu je govoril občinski svetnik dr. Vilfan. Poudarjal je v svojem govoru, ki je provzročil v zbornici grozno razburjenje med Lahi, zahteve Slovencev glede šolstva v Trstu, ki jih je postavil zadnji shod Slovencev v Narodnem domu. Slovenci so opravičeni zahtevati in tudi hočejo imeti svojo meščansko, srednjo in obrtno šolo. Italijani so pri tem odločnem govoru grozno vpili, in predsednik podžupan dr. Richeti je blagovolil govornika nič manj kot šestkrat opomniti, da naj ostane pri predlogu. Dalje je dr. Vilfan, ne zmešaje se za laške proteste, pribil javno v občinski zbornici, kako so delali s Slovenci pri ljudskem štetju in koliko je Slovencev, ki so bili kot taki vpisani. Zadnje volitve so nam pokazale, da je polovica Trsta slovenskega. Predsednik je ponovno opozoril govornika, češ, da naj ne izzivlja občinskega sveta. Toda tu ne gre za izzivanje Slovencev, marveč — tako je poudarjal govornik — tu izzivajo Lahi, ki navzlic že omenjenim odnosom zahtevajo laško srednjo šolo, ki jo naj bi jim plačevali slovenski davkoplačevalci s svojimi groši. Končno je izrekel, da bodo glasovali Slovenci proti predlogu. Občinski svetnik dr. Sinigaglia, socialni demokrat, je poudarjal, da se popolnoma strinja s predlogom Slovencev. V zbornici je nastal med Italijani seveda grozen hrup. Dr. Vilfan je povedal nato, da se bodo Slovenci vzdržali glasovanja. Govoril je še laški nacionalc Adam, nakar se je pričelo glasovanje za predlog. Slovenci pa so zapustili dvorano in s tem onemogočili glasovanje, ker je ostalo le še 41 zborovalcev v dvorani, ki pa niso bili sklepčni. Med groznim polomom je moral predsednik sejo zaključiti, s čimer je bila slovenska zmaga gotova. — V seji občinskega sveta dne 12. t. m. se je razvila zopet ostra debata o šolskem vprašanju. Nastopil je poslanec dr. Vilfan kakor v zadnji seji ter poudarjal, da Slovenci sicer niso nasprotni italijanskim šolam, vendar pa morajo kar najostreje protestirati proti temu, da Italijani popolnoma zanemarijajo slovenske šolske zahteve. Socialni demokrat Černivc je pripoznal upravičenost slovenskih zahtev.

Istrske vesti.

—i— Hrvaško-slovensko akad. fer. društvo „Istra“. Letošnji redni občni zbor društva „Istra“ se vrši v soboto, dne 5. avgusta, ob 8. uri popoldne v veliki dvorani Narodnega doma v Buzetu s sledečim dnevnim redom: 1. pozdrav predsednika, 2. poročilo upravnega odbora, 3. poročilo nadzornega odbora, 4. volitev novega odbora, 5. slučajnosti (eventualia). — Nedeljo v jutro izlet na izvor Mirne. Ob 9. uri nadaljevanje zborovanja. Prenosuje se brezplačno.

Koroške vesti.

—o— Umrl je v Bistrici ob Zili vpo-kojeni veteran koroškega učiteljstva Kristof Winkler, star 82 let. Mož je bil v vseh krogih priljubljen in spoštovan. R. i. p.!

—o— Škrlatica. Zaradi razširjene škrlatice so morali ljudsko šolo v Otmanjah zapreti za 14 dni.

Splošni vestnik.

Narodna obramba. Javljajoč slovenski javnosti velika dela, ki bo zanje potrebovala družba sv. Cirila in Metoda več kot 600.000 K, katera vsota pa se bo bogato obrestovala z narodnimi, kulturnimi in gospodarskimi našimi uspehi, vabimo in prosimo vse Slovence izredne pomoči.

Družbeno vodstvo ima na srečo skrb za celo Slovenijo, ima torej v evidenci narod potrebe raznih ogroženih pokrajin in vsepovsod bi rado blagotvornostno vršilo plemenito svoje delo, ako bi razpolagalo z gmotnimi sredstvi. Navzlic težkim razmeram se je družbeno vodstvo odločilo za zgradbo novih šol v Gorici, na Koroškem in na Štajerskem ter treh otroških vrteev, videč bogate uspehe, ki jih donajajo obstoječi zavodi, in upajoč, da bo slovenska zavednost in slovensko rodoljubje zbudilo med nami tekmo narodne požrtvovalnosti.

Naj se ustanove po celi Sloveniji in med rojaki v tujini posebni stavbni skladi za zidanje navedenih novih šol, oziroma za posamezno izmed imenovanih poslopij, za katero se krog dotičnih rodoljubov najbolj zanima! Naj se z

ozirom na te velike stroške potencirup po možnosti rodoljubna požrtvovalnost tako, da prinese na oltar domovine vsak Slovenec po svojih razmerah svoj dar in naj se v to uporabi vsaka dana prilika! Veliko je delo, ki se ga jelotilo vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda; bo pa častno izvršeno s pripomočjo slovenskega rodoljubja, in narodni naši uspehi bodo požrtvovalni darežljivosti bogato plačilo!

Za učiteljski škad je daroval tov. E. Gangl 6 K, ker se ni mogel udeležiti vrtnega koncerta učiteljskih abiturientov in abiturientk. Hvala! Vivat sequens!

Poroka. V nedeljo se je poročil pri Sv. Filipu pri Celovcu dr. Anton Prus, odvetniški kandidat, z gđe. Marijo Kranjčev, bivšo učiteljico v Spitaliču.

Šolskim vodstvom priporočamo najtopleje Fr. Schüllerjev tintni ekstrakt. Neki šol. voditelj nam piše ob njegovi zopetni naročbi na ekstrakt za šol. tinto: „To je najbolje šolsko črnilo, kar smo jih imeli dosedaj.“ Naročila sprejema iz prijaznosti Učiteljska tiskarna. Naročajte kar obenem s šolskimi tiskovinami. 1 liter šolskega ekstrakta stane 4 K, in se naredi iz njega 20 litrov dobre tinte na ta način, da se zmeša kar z navadno vodo.

Učiteljstvo radovljiškega okraja je sklenilo pri letošnji uradni konferenci, da se ne izposodi nobene knjige več iz okrajne učiteljske knjižnice brez „Potrdila“ podpisane od dotičnika, ki si je knjigo izposodil. Opozarjamo sl. šol. vodstva, da je Učit. tiskarna založila take „Potrdila“ in stane 100 kosov 80 vin. Izposojilec izpolni listek, t. j. napiše številko knjige, ga podpiše in pošlje potom šol. vodstva na okr. učit. knjižnico, ki dobi knjigo. Ta „Potrdila“ so za kontrolo pri okr. učit. knjižnicah največje važnosti.

Dijakinja — špijonka. Pred 14 dnevi je prišla v Przemysl elegantna dama. Stara mora biti kakih 25 let. V hotelu, kjer se je nastanila se je vpisala v knjigo za tujce Louise Trombela. V kratkem si je osvojila tujka s svojim prikupnim nastopom družbo in se priljubila radi svoje inteligence in fine družabnosti posebno v častniških krogih. Preveč rada pa je hodila na izprehod v tamošnjih trdnjavah, in sicer sama. Policija jo je pozvala radi tega da naj se preseli iz hotela v kako privatno stanovanje. To so napravili radi lažje kontrole, vendar tujki še niso pokazali, da kaj sumničijo. Pred par dnevi je obiskal krasno tujko neki častnik. V sobi je videl več fotografiranih aparatov in veliko raznega orodja za povečanje ali pomanjšanje slik. Častniku se je zdelo vse to sumljivo in je naznanil celo zadevo vojaški oblasti. Pri hišni preiskavi so dobili toliko gradiva, kakor razne načrte in slike trdnjav, knjigo za šifre itd., da tujka ni mogla več tajiti, da je špijonka. Priznala je, da je dijakinja in dela za rusko vladu. Dosedaj je delala v Žürichu in prodala vladi že veliko gradiva za ogromne vsote.

Mali vodnik potovalcem na jug.

Skupno poučno potovanje slovenskih učiteljev in učiteljic. 1

Tukaj podajamo potovalcem kratek kažipot, ki bo vsakemu sopotniku v ponatisku na razpolago. Male izpremembe se lahko izvrše po dogovoru na licu mesta.

Kdor hoče z glavo in srcem polno uživati brezštevilne nove vtiske, ki jih bomo dobili, naj se pripravlja že zanaprej na to. Priporočamo te-le knjige za pripravo: 1. Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild. Das Küstenland. Dalmatien. Bosnien und Hercegovina. (Te knjige se nahajajo menda v vsaki okrajni učiteljski knjižnici). — 2. Hartlebens Illustrierter Führer durch Dalmatien. Wien, Leipzig, 1910. 5 K. — 3. L. H. Fischer, Ragusa und Umgebung. — 4. Illustrierter Führer durch Bosnien und die Herzegowina. Wien, Leipzig, 1910. Hartleben. 4 K. — 5. Reiserouten in Bosnien und in der Herzegowina. Wien, Pest, Leipzig. Hartlebensverlag. — 6. I. pl. Andrejka, Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini. (Družba sv. Mohorja). — 7. Smolle, Dr. Leo, Die neuen Reichslande Österreich-Ungarns Bosnien und die Herzegowina, Graz und Wien, Verlagsbuchhandlung „Styria“. 2.20 K.

»Koliko bo stalo?« vprašajo nekateri. Tega natanko ne morem reči. A jaz sodim,

1 Oglasilo se je 46 udeležencev. Pet jih je zopet odpovedalo svojo udeležbo. Za znižano voznino do Trsta se jih je oglasilo 26. Kaj pa je z drugimi? Ali ne žele znižanih kart? Zadnji čas je, da zvem, koliko nas bo. Kdor se ni oglasil za znižano karto na železnici, naj mi vsaj do 30. t. m. naznani, ali se nam pridruži ali ne. Dalje časa ne morem čakati. H. Schreiner.

kakor sem že povedal: z 200 K se bo dalo shajati. Kdor pa hoče uživati različne udobnosti in morebiti tudi nakupovati vsakojake reči, mora globlje seči v žep.

Kako se naj oblečeš? Prav lahko. Vroče bo. Toda topel plašč je neobhodno potreben. Sicer pa velja staro pravilo: Kolikor mogoče malo prtljage!

Prvi dan. Nedelja, 20. avgusta.

Trst (200.000 prebivalcev.)

Sestanek v hotelu Balkan ob 8. uri zjutraj.

Ogledovanje mesta: Luka, stara in nova, — Ribarna (pescheria). — Veliki kanal, 332 m dolg, 15 m širok. — Mostovi na vrtljek. — Pravoslavna cerkev. Znameniti ikonostasi. — Korso. — Borzni trg. — Glavni trg. — Lloydova palača. — Jožefov trg. Spomenik cesarja Maksimiliana. — Svetilnik, 33 m visok, sveti na 16 morskih milj. — Morski akvarij. — Miramar. Normanski slog. Veliko znamenitosti. Največji kras je park. (Fotografirati je prepovedano.) — Opčina. Električna vzpenjača. Izpred obeliska prediven razgled, ki se mu more vzporediti le malokateri na svetu. — Prenočevanje.

Drugi dan. Ponedeljek, 21. avgusta.

Iz Trsta v Pulj:

Odhod ob 8. uri zjutraj. Lloyd. — Med potom vidimo: Koper (Capodistria), Isola.

Piran (13.000 prebivalcev). Rimski Pirhanum. Jako slikovita leža. Znamenita stolnica. — V bližini kopališče Portorose.

Umago. Brez znamenitosti.

Cittannova. Od 524 do 1828 škofija.

Poreč (9000 prebivalcev). Za rimske dobe Parentium. Še nekaj rimskih razvalin. Stara, zanimiva stolnica. Že v tretje na istem mestu sezidana. Našli so pod njo dvojna tla, vsaka po 1 m globlja.

Rovinj. (Prihod 11.30, odhod 12.30. 9000 prebivalcev.) Izpred cerkve krasen razgled.

Nasproti Brionskim otokom bokeljsko-črnogorska vas Peroj, naselbina iz l. 1658. Pravoslavniki s starimi običaji in šegami.

Potem Fasana. V fasanskem kanalu l. 1379. morska bitka med Genuzi in Benečani. L. 1866. je Tegetthoff tu zbral svoje brodogve in odjadril proti Visu na zmago-slavni boj.

Pulj (50.000 prebivalcev). Prihod ob 2. uri. Obed. — Ogledovanje: Amfiteater. Edini svoje vrste. — Pred areno spomenik cesarice Elizabete. — Porta gemina. Dobro ohranjena, menda glavna rimska vrata. — Sergijev spomenik. Krog l. 25 pr. Kr. — Avgustov tempelj. Sezidan l. 8 po Kr. — Morski arzenal. Ladjedelnice na Maslinjskem otoku. — Oklopnjača.

Izlet na Brionski otok; odhod 6.30, prihod 7.10. Prastare in rimske naselbine, potem mnogo stoletij zapuščen, zdaj pravi raj. Prekrasna flora. Pinija, lavor, mirta, palme, bambus. — Nazaj v Pulj 9.30—10.15.

Tretji dan. 22. avgusta.

Odhod iz Pulja 12.15 z »Dalmacijom«.

— Na čeri (scoglio) »Porer« 36 m visok svetilnik.

Mali Lošinj, prihod 4.30, odhod 5.15. — Razsežna luka. — Nekaj časa samo morje. Potem na levo otok Asinello, na desno Premuda. Na levo ugledamo vilinski Velebit. Na desno se vrsti otok za otokom: Melada, Sestrunj, Rivanj, Ugljani. Na levo sela Peterzane, Zalon, Diklo, potem

Zader (15.000 prebivalcev). Prihod ob 10.—, odhod ob 11.30. — Stara luka. Izprehod po mestu. Po morski ulici, na desno po stolni ulici k stolnici. Stara, romanska bazilika s krasnim pročeljem. V cerkvi nekaj znamenitih slik Palme ml. in V. Carpaccija. Za njo prastara cerkva S. Donata, ki je zdaj starinski muzej. Mimo knezoškofjske palače preko zelenjadnega trga, ki ima na desno rimsko soho s pritrjenimi prangerskimi verigami, na novo luko. Po novi obali skozi Porta Pile v Blažekovičev park, potem po promenadi (na starem mestnem ozidju) k stari luki nazaj. Če bo še časa, piazza della Collona in piazza dei Signori. Ulice iz večine jako ozke. — Krasne kopeli.

Zader-Šibenik. Kanal med kopnem in otokom Ugljan. Pod Zadrom Arbanasi (Borgo Erizzo), albaneška naselbina iz 18. stoletja. V ozadju Velebit.

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“, I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in učiteljskiniki za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem Letopisu“.

Posebej je izdala in založila Slovenska Šolska Matica:

1. A. Črnivec: *Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“*. Cena 1 K.
2. *Spominski list* za učence in učenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.
3. *Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop*. Cena 60 vin.
4. *Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine*. Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico znaša 4 K in se plača meseca januarja vsakega leta.

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev priporoča v mnogobrojno naročanje oz. kupovanje svoje liste in mladinske knjižice, ki jih izdaja, zalaga in ima v svoji zalogi, in sicer:

Učiteljskega Tovariša

šolsko-politiški list.

Vseletna naročnina 10 K, upravništvo na Marije Terezije cesti št. 8.

Zvonček

mladinski list.

Vseletna naročnina 5 K, upravništvo Franciškanska ulica št. 8.

Popotnik

pedagoški list.

Vseletna naročnina 6 K, upravništvo Primskovo pri Kranju.

Jan Legova knjižnica I. in II. zvezek:

D a n e.

Povest za mladino s štirimi slikami. Spisal Andrej Rapè. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski.

Turki pred Sv. Tilmom.

Zgodovinska povest s petimi izvirnimi slikami. Spisal Julij Slapšák. Spis je odlikoval s častno nagrado občinski svet ljubljanski.

Naročajte in širite naše liste in knjižice!

Naročajte Domače ognjišče in Našo Bodočnost!

Vodstvo Zaveze.

Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani

ima v zalogi naslednje knjige:

1. Emil Adamič: *Slava cesarju Francu Jožefu I.* Spevoigra za šolsko mladino. Cena 4 K. Prav primerna knjiga za šolarske, lokalne in okrajne učiteljske knjižnice.
2. *Besedilo k E. Adamičevi spevoigri*. Cena 10 v. Priročna knjiga za učence in učenke pri petju.
3. Dr. E. Bretl: *Kako si ohranimo zdrave in trdne zobe?* Cena 20 v.
4. A. Rapè: *Mladini*. I. zvezek. Cena vezani knjigi 1 K, s pošto 16 v več.
5. J. Slapšák: *Spisi Mišjakovega Julčka*. I. zvezek. Cena vezani knjižici 1 K, s pošto 16 v več.
6. Engelbert Gangl: *Zbrani spisi za mladino*. I. zvezek. Pri-povedni spisi. Cena vezani knjigi 1 K, s pošto 16 v več.
7. Janko Žirovnik: *Národne pesmi za šolsko mladino*. I. zvezek. Druga izdaja. Cena 20 h.

Ves izkupiček za te knjige je namenjen Društvu za zgradbo učiteljskega konvikta.

Kupujte te knjige! Priporočajte jih prijateljem učiteljstva!

Jubilejska samopomoč.

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice. Za sprejem se je zglasti pri načelniku (zdaj nadučitelj Fran Ks. Trošt na Igu pod Ljubljano).

V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let.

Pristopnina se ravna po starostnih letih in sicer od 20 do 25 let 2 K 50 h, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K, poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj in 1 K vpisnine. Letno se plača za rezervni fond 2 K, ki je znašal konec X. upravne dobe 6179 K 98 h.

Po društvenikovi smrti izplača načelnštvo takoj zakonitim dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor je društvenikov. Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po 2 K za nadaljni slučaj smrti.